

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiae Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum diuina pote[n]tia fieri poßit, vt res aliqua diuinam essentiam
naturaliter intueri poßit. disput. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

imò fieri nequit, vt singula partes integri agentis habeant virtutem agendi eiusdem rationis.

Ad secundū. Ad secundum dicendum est, concedendum esse lumen gloriæ propter excessum obiecti supra potentiam, vt potetia obiecto suo debita proportione sit accommodata, non proportione Mathematica, sed proportione, quæ consistit in accommodatione vnius ad alterum: licet verò addito lumine gloriæ maneat adhuc infinita distantia obiecti supra potentiam quoad nobilitatem & perfectionem essentialem, consequitur tamen potentia proportionem, & si non Mathematicam, accommodatam tamen ad videndum obiectum, quam antea non habebat.

Ad primum Oshami. Ad primum Ochami, concessio antecedente, neganda est consequentia: satis namque est, quòd sit à Deo tamquam à prima & principali causa conferente principia ad beatificam visionem, potentiamque ad eam eleuante. Cum enim præmiū essentialē nostrum in operatione vitali supernaturali positū sit, necesse est, vt ad illud nostra potentia concurrat.

Ad secundū. Ad secundum dicendum est, Deum immediate illa producere, non præcisè propter ipsorum excellentiam, sed quia sunt principia, quibus eleuantur potentia ad actus supernaturales, quæ perinde necesse est, à solo Deo supernaturaliter accipiantur. Si enim potentia ad illa concurrerent, tunc aut producerentur à solis potentia, & ita non essent formæ supernaturales, ac proinde neque essent principia actionum supernaturalium, aut producerentur concurrentibus aliis formis supernaturalibus, atque ita vel dandus esset processus in infinitum, vel deueniendum esset ad principia supernaturalia, quæ à solo Deo producerentur. Visio autem beatifica licet sit excellentior lumine gloriæ, & cæteris donis, eò quòd ad eam concurrat non solum lumen gloriæ, sed etiam essentia diuina loco speciei intelligibilis, quia tamen est suapte natura operatio vitalis, nulla ratione esse potest nisi concurrat simul intellectus: intellectus autem adiutus lumine gloriæ, & concursu essentia diuina vicem speciei intelligibilis subeunte, optimè illum valet producere.

Ad tertium. Ad tertium neganda est sequela: quia voluntas ad id non est libera, vt 1.2.q.10. ostensum est.

Ad quartū. Ad quartum neganda est cōsequentia, tum quia visio beatifica est suapte natura operatio vitalis, quam proinde implicat contradictionem esse posse, si tollas concursum intellectus: tum etiam, quia anima rationalis producit ex nihilo per creationem, quæ actio à solo Deo esse potest: visio verò producit præsupposito subiecto, à quo pender, relicta suæ natura.

Ad quintū. Testimonium verò illud Psalmi intelligendum est, quòd gratiam & gloriam dat Deus, tamquam prima & principalis causa conferens principia ad visionem, eleuantique potentiam, cum qua simul loco speciei intelligibilis concurrat, vt supra explicatum est.

DISPUTATIO II.

Vtrum diuina potentia fieri possit, vt res aliqua diuinam essentiam naturaliter intueri possit.

Quæstio duplex sententia. Quæstio hæc excitatur circa responsum dei qui Thomæ ad tertium. Porrò quòd tali rei creatæ naturale esset videre diuinam essentiam, ex altero è duobus capitibus posset provenire: nempe *Molina in D. Thom.*

A vel ex eo quòd lumen gloriæ esset illi naturale, vel ex eo quòd vis intellectus illius esset talis ac tanta, vt sine lumine gloriæ esset illi naturale videre diuinam essentiam: eò quòd talis ac tanta vis intelligendi non minùs accommodatam proportionem haberet ad intuumdum Deum, quàm intellectus noster illustratus lumine gloriæ. D. Thomas hoc loco solum ex primo capite rem hanc examinauit: ea tamen ex vtroque examinanda est.

Quòd ad primum attinet, sectatores D. Thomæ hanc cum D. Thomæ hoc loco reddunt rationem, quare lumen gloriæ, licet sit quid creatum, non posset esse connaturale cuiuscumque rei, quam Deus sua omnipotentia posset efficere.

B Quia sicut calor, qui dispositio est ad formam ignis, nõ potest esse connaturalis nisi igni, & splendor Solis non potest esse connaturalis nisi soli: ita lumen gloriæ (quod participatio quædam est naturæ diuinæ, per quam res creata, quæ illam recipit, Deiformis efficitur) non posset esse quid connaturale alicui, nisi id, quòd illud reciperet, esset Deus: quare cum contradictionem implicet rem creatam esse Deum, contradictionem etiam implicat connaturale illi esse lumen gloriæ, videretque diuinam essentiam.

C Licet satis consonum rationi existimem, nulli omnino rei creatæ posse esse connaturale lumen gloriæ, imò & Scripturis plusquam consonum esse videam, vt gratiam, ita & visionem beatificam, præmiūque ipsum supra naturam esse rerum omnium, quas Deus in suâ beatitudinem re ipsa condidit: ratio tamen, qua probatur, nulli omnino rei esse posse connaturale lumen gloriæ, non id demonstrat, neque ratio aliqua, quæ id satis persuadeat, hæcenus mihi occurrit. Quòd autem ratio illa proposita id non persuadeat, probatur. Quoniam omnis forma creata est participatio quædam diuinæ naturæ, licet non ita per antonomasiam sicut formæ supernaturales, & potissimum suprema earum quæ est visio beatifica: & tamen id non tollit quòd minùs quædam connaturales sint rebus creatis, vt voluntas & intellectus humanus & Angelicus, quæ participationes quædam sunt intellectus & voluntatis diuinæ, secundum quas homo & Angelus ad imaginem & similitudinem Dei dicuntur conditi, connaturales sunt homini & Angelo. Adde, quòd lumen gloriæ non est connaturale Deo, cum sit res creata atque accidens quoddam, quòd Deo repugnat: quare non vt dispositio formæ ignis connaturalis est igni, ita lumen gloriæ connaturale est Deo: & idè non rectè inde inferitur, quòd si lumen gloriæ connaturale esset rei creatæ, illa necessariò deberet esse Deus. Deinde splendor Solis licet connaturalis non sit aliis rebus in gradu tam intenso, ac cernitur in sole, in gradu tamen remissiori improbabile non est connaturalem esse aliis rebus suapte natura lucidis: neque enim est improbabile splendore Solis & lucerna, aliorumve astrorum esse eiusdem speciei, saltem nulla apparet contradictionis implicatio, quòd Deus posset efficere astrum speciei distinctum à sole, cui lumen eiusdem speciei cum eo, quòd est in sole, esset connaturale, etiam in gradu intensiori. Præterea calor ignis, licet in eo gradu intensioris, qui cepit in igne, non sit connaturalis aliis rebus: in gradu tamen remissiori multus aliis rebus est connaturalis, quæ suapte natura certos gradus caloris sibi vendicant, tamquam dispositiones naturales. Hæc quòd attinet ad primum caput.

D Quòd verò attinet ad secundum, est hoc non leue

E Quòd verò attinet ad secundum, est hoc non leue

F Quòd verò attinet ad secundum, est hoc non leue

Quòd verò attinet ad secundum, est hoc non leue

Lumen gloria anali cui rei creata posset esse connaturale.

Diuina potentia an esse

possit crea-
tura tam per-
fecta essentia-
liter, ut na-
turale sit vi-
dere diui-
nam essen-
tiam.

leue argumentum ad probandum, diuina poten-
tia fieri posse rem aliquam, cui naturale sit videre
diuinam essentiam. Coniunctum ex intellectu &
lumine gloriæ alicuius beati in singulari habet cer-
tam & finitam quandam virtutem ad intelligendum,
cùm sit quid creatum: sed dato quocumque
intellectu, qui habeat certam & finitam virtutem
naturalem ad intelligendum, potest Deus creare
aliam, ac alium in infinitum, qui suapte natura ha-
beat maiorem, ac maiorem virtutem ad intelligendum
quacumque data: ergo diuina potentia esse
potest res creata intellectu prædita, quæ suapte natura
habeat maiorem facultatem intelligendi, quam
si vis totius coniuncti ex intellectu & lumine gloriæ
beati singularis designati, ac proinde talis res
intellectu prædita ex suis tantum naturalibus vide-
re poterit diuinam essentiam, non minus quam beatus
ille designatus lumine gloriæ perfulsus eam potest
videre.

Ad hoc argumentum responderi potest, quòd
licet diuina potentia possit esse res intellectu præ-
dita, quæ tantam, aut maiorem vim ad intelligendum
habeat, quantam habet intellectus alicuius
beati vnà cum lumine gloriæ (quandoquidem nul-
lam implicat contradictionem, Deum producere
rem tali intellectu præditam) illa tamen virtus ef-
fet alterius rationis, atque speciei à lumine gloriæ:
& idèò quamuis esset maior, non tamen esset ac-
commodata ad videndum Deum, eo modo quo est
intellectus longè minoris virtutis vnà cum lumine
gloriæ. Sicut enim visus, licet tantam, aut maiorem
vim ad sentiendum habeat, quàm auditus, nihilo-
minus non potest sentire sonum, quem potest sen-
tire auditus, eò quòd auditus sit vis accommodata
ad percipiendum sonum, visus verò minime, pro-
pterea quòd sit alterius rationis & speciei: ita etiam
minor vis illius coniuncti ex intellectu aliquo, &
lumine gloriæ erit accommodata ad videndum
Deum, ad quod tamen non erit accommodata vis
longè maior, eò quòd sit alterius rationis & spe-
ciei. Proportio namque potentie ad obiectum, de
qua loquimur, non tam attenditur penes quanti-
tatem virtutis ipsius potentie, quàm penes quali-
tatem, seu naturam potentie: quia ergo lumen
gloriæ suapte natura efficit potentiam ordinis quo-
dammodo diuini, inde est quòd in quocumque gra-
du illam afficiat, reddat eam aptam ad videndum
Deum, quod non habet quæcumque alia vis ad in-
telligendum, quam Deus possit efficere, quantum-
uis sublimem illam & magnam à Deo produci sin-
gamus.

Solutio hæc licet quadam ex parte satisfacere
videatur, si tamen rectè expendatur, non omnino
dubitationem tollit. Deus enim sub obiectum ca-
dit cuiuscumque intellectus, etiam humani, &
idèò, quicumque intellectus, etiam humanus, do-
no supernaturali eleuari potest in claram Dei visio-
nem, quod non habet sensus comparatione Dei,
neque vnus sensus comparatione obiecti alterius
sensus, vt visus comparatione soni, eò quòd so-
nus sit extra totam latitudinem obiecti visus. Quia
ergo, quòd Deus videri non possit ab intellectu
humano & Angelico, non est ex eo, quòd Deus sit
extra obiectum talis intellectus, sed ex eo quòd in-
tellectus humanus, aut Angelicus sit minoris vir-
tutis ad intelligendum, quàm ad id satis sit, sit, vt si
Deus possit producere intellectum magis, ac magis
perfectum sine vilo termino, deueniendum sit ad
aliquem, qui suapte natura excedat vim intelligen-
di alicuius intellectus perfulsi lumine gloriæ, ac

A proinde, vt talis intellectus suapte natura videre
possit diuinam essentiam: neque enim improprio
intellectus humani, aut Angelici, ob quam diuinam
essentiam non potest intueri, prouenit ex eo, quòd
Deus non cadat sub ipsius obiectum, ac proinde
quòd natura talis intellectus, quatenus talis est, ad
id non sit accommodata, sed ex eo quòd non ha-
beat tantam vim ad intelligendum, quanta neces-
saria est ad videndum Deum. Corroborari verò hæc
magis possunt hoc modo. Quia intellectui, quæ in-
tellectus est, non repugnat ex suis viribus esse ac-
commodatum ad videndum Deum, vt de intelle-
ctu diuino constat: neque Deus egreditur lati-
tudinem obiecti cuiuscumque intellectus: cùm er-
go intellectus creatus participatio quadam sit diui-
ni intellectus, & quocumque intellectu dato possit
Deus sua omnipotentia efficere, non solum intelle-
ctum, qui maioris virtutis sit, perspicacioreque ad
cognoscendum, sed etiam qui perfectione essentiali
excedat quemcumque intellectum datum, quantæ-
cumque ille sit perfectionis (cùm id nullam inuol-
uat contradictionem, maxime cùm intellectus ipse
perfectio simpliciter sit, atque inter intellectum no-
strum & diuinum detur latitudo infinita perfectio-
nis rationis formalis intellectus, sicut inter quan-
cumque substantiam, & diuinam datur infinita lati-
tudo rationis formalis substantie, qua ratione potest
Deus in infinitum producere substantias perfectio-
res, ac perfectiores) sit, vt dari possit intellectu crea-
tus, qui non solum vi & perspicacitate intelligendi,
sed etiam perfectione essentiali excedat coniunctum
ex intellectu lumine gloriæ alicuius beati (cùm lu-
men gloriæ finitæ perfectionis essentialis sit) ac
sit Dei proinde qui excellentior participatio, quàm
lumen gloriæ: de hoc autem non est quòd dubitemus
(si diuina potentia esse possit) quòd viribus suis
Deum videre possit.

Reuerà argumentum non modicam continet
difficultatem, persuaderèque videtur, Deum sua
omnipotentia efficere posse creaturas intellectuales
tam perfectas, quæ non solum in latitudine virtutis,
ac perspicacitatis ad intuemum, sed simul etiam in
latitudine entitativa perfectionis essentialis excedant
latitudinem aggregati ex intellectu lumine
gloriæ cuiuscumque beati designati, ac proinde quæ
naturaliter videre possint diuinam essentiam: id
quòd diuinam potentiam vehementer extollit, quæ
tales ac tantos effectus valeat producere.

E Inde tamen sequeretur, Deum esse quidem sua-
pte natura inuisibilem omnibus creaturis, quas re ipsa
condidit, si ipsarum naturis eas relinquat, non tamen
creaturis omnibus quas sua omnipotentia potest ef-
ficere. Sequeretur etiam, Deum efficere posse crea-
turas, quæ vt naturaliter, eo ipso, quòd crearentur,
essent beatæ, sic etiam essent per sua naturalia gra-
tæ Deo, filiaque ipsius adoptiue. Sequeretur præ-
terea, diuina potentia esse posse creaturas adeò per-
fectas, vt suapte natura peccare non possent: quæ
omnia non parum absurda videntur.

F Qui tamen argumentum proposito persuasus ar-
bitraretur veram esse conclusionem, quam inferit,
ad hæc, quæ tamquam absurda inde inferuntur, re-
spondere possit.

Ad primum quidem, id nullum esse absurdum,
Scripturamque sacram, dum Deum inuisibilem ap-
pellat, eumque lucem inaccessibilem habitare as-
firmat, intelligere comparatione creaturarum om-
nium, quæ factæ sunt: non verò earum etiam compa-
ratione, quas Deus sua omnipotentia valet efficere.

Ad secundum dicere possit, mirum non esse, si
crea

creatura illa, vt eminenter lumen gloriae continerent, sic etiam qualitate gratiae, atque adeo si suapte natura essent tam digna, in quibus ob suam eximiam perfectionem Deus complaceret, quam simus nos & ij Angeli quos creauit, dum qualitate gratiae sumus affecti. Quod idem confirmari etiam possit hac non leui ratione. Quod, cum genus substantiae creaturae nobilissimum sit nouem generibus accidentium: inter omnes substantias, quae diuina potentia esse possunt, nobilissimum gradum obtineat genus substantiarum, mente praeditarum, sane nullum omnino accidens diuina potentia esse potest tam nobile, quam eadem potentia dari possit substantia intellectualis eo nobilior entitatiue, seu quo ad latitudinem perfectionis essentialis. Quare licet qualitates gratiae ac luminis gloriae, etiam entitatiue, & quo ad latitudinem perfectionis essentialis, meo iudicio, perfectiores sint substantiis omnibus, quas Deus re ipsa creauit, per casusque homines & Angeli ad esse quoddam euehantur, quod ipsorum naturas longo intervallo excellit: argumentum tamen persuadere videtur, esse posse diuina potentia substantiam intellectualem adeo entitatiue perfectam, quae perfectionem gratiae ac luminis gloriae suapte natura excedat, vt vel ea ratione latitudo tota perfectionis substantialis, quam Deus sua omnipotentia potest efficere, superet latitudinem totam perfectionis accidentium, quam eadem omnipotentia valet producere, si singula vnus latitudinis cum singulis alterius conferantur. Quo loco obserua, tam hoc, quam principale supra propositum argumentum, videri efficaciter probare, esse posse diuina virtute substantiam intellectualem, quae entitatiue sit longe perfectior, quo ad intellectum, longaeque maior vis ad intelligendum, quam coniunctum ex anima Diui Petri & lumine gloriae, quo eius intellectus est perfusus: eo autem dato, insufficientis profecto est illorum solutio, qui respondent, talem nihilominus intellectum insufficientem esse ad videndam diuinam essentiam, eo quod non sit participatio diuini ordinis, quemadmodum est lumen gloriae. In primis namque, cum in Deo nihil sit magis diuinum, quam ipsius substantia, intellectus, & voluntas: ea vero substantia virtute diuina possibilis, de qua loquimur, quoad naturam suam & substantiam participatio sit substantiae diuinae, eam referens, quoad intellectum vero sit participatio diuini intellectus: vtrique si quoad vnumquodque horum entitatiue, & quoad latitudinem graduum essentialium, perfectior est, quam coniunctum ex intellectu Diui Petri, & lumine gloriae, quo est perfusus, non minus, imo longe plus est ordinis diuini, quam lumen gloriae, quod, tamquam quippiam imperfectius, longe minus refert naturam & perfectionem diuinam. Deinde rem expendenti ac consideranti satis profecto absurdum est, e duabus perfectionibus, quarum vna maior est alia, eam quae minor est, ordinis esse diuini: eam vero, quae maior est, non item. Illa item insufficientis est solutio, qua quidam respondent, ideo intellectum illum insufficientem esse ad videndum Deum, quoniam est ordinis naturalis: lumen vero gloriae ordinis supernaturalis. Etenim sicut lumen gloriae supernaturale est intellectui nostro, & cuiuscumque eorum angelorum, quos Deus re ipsa creauit: ita intellectus illius substantiae diuinae virtute possibilis, supernaturalis esset animae nostrae, & angelis, quos Deus creauit: & sicut intellectus ille in se est quadam natura, ita lumen gloriae in se est quadam natura, quae per comparationem ad inferiora supernatura-

Molina in D. Thom.

A lis est, perinde atque Verbum diuinum naturale est in Deo, supernaturale vero humanae Christi naturae, cui est vnitum. Adde, esse naturale, aut supernaturale, esseque vnus, aut alterius ordinis, per accidens se habere ad rem, de qua disputamus. Cum enim Deus sub obiectum cadat cuiuscumque intellectus, neque ad proportionem seu accommodationem, vt videatur, requiratur virtus ad intelligendum, quae vel quoad magnitudinem virtutis, vel quoad latitudinem perfectionis essentialis sit infinita: dato vero quocumque intellectu certa virtutis aut perfectionis essentialis, dari possit alius, qui suapte natura duplo, quadruplo, octuplo, & ita in infinitum maior quo ad vtrumque sit: deueniendum vtrique erit ad aliquem, qui suapte natura quo ad vtrumque accommodatus sit. Atque haec sunt vires argumenti principalis propositi.

B Ad tertium, si sermo sit de creaturis illis, denegato eis ad tempus concursu generali, quo indigerent vt diuinam essentiam intuerentur, atque adeo constitutis in via sine visione ac fruitione supra id, quod ipsarum natura postulare, neganda esset consecutio: sola namque perfectio natura, sine influxu essentiae diuinae in ratione speciei intelligibilis, & sine visione beatifica, insufficientis esset ad consoli-dandum liberum arbitrium, ne peccare possent. Si vero sit sermo de eisdem creaturis intuentibus diuinam essentiam, vt ipsarum natura postulare, id nullam esse absurdum: sicut absurdum non est, nos per visionem beatificam reddi impotentes ad peccandum.

C Verum cum in re tam sublimi nihil facile audendum sit, satius nunc videtur aliorum iudicio, quam nostro, rem definiendam relinquere. Hinc enim vis argumenti propositi ita vrget, vt propere rem demonstrare videatur. Illinc allicit communis Doctorum sententia, quae affirmat, Deum sua omnipotentia efficere non posse creaturam, quae suapte natura beata sit, & videre diuinam essentiam possit. Hinc rursus premit argumentum, cuius nulla occurrit solutio, quae omnino expleat intellectum, suadetque, vt tandem assentiamur. Illinc incommoda illa deterent, quae paulo ante intulimus, ac dissoluere conati sumus, in quae statim incidit, quicumque a communi Doctorum opinione delectere instituat. Quocirca nostrae partes modo fuerint rei difficultatem pro vtraque parte acri discussione aperuisse: aliorum nunc sint attentè iudicare, ac sententiam ferre. Etenim multa decursu temporis aliorum examine paulatim appensa, & quasi suffragiis comprobata tutè asseruntur, quae priuato iudicio statim prolata temerè effugerentur.

ARTICVLVS VI.

Utrum inter beatos vnus perfectius, quam alius, diuinam essentiam intueatur.

DISPUTATIO I.

PRIMA conclusio huius articuli est. Inter beatos vnus perfectius alio diuinam essentiam intuetur. Conclusio haec est de fide, colligiturque ex eo fundamento, quod beati non omnes sunt aequales quoad praemium essentialia, sed pro quantitate meritorum vnus est beatior alio: cum ergo visio beatifica, vel sit prima & praecipua pars praemij essentialis, vel certe pro quantitate ipsius sit quantitas amoris & fruitionis, quae cum

Conclusio. Beatiorum vnus perfectius alio intuetur diuinam essentiam.

K 3 visio